

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ФИЛОСОФИЯ – XI КЛАС, ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ПОДГОТОВКА

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ.

Преподаването на учебното съдържание се осъществява в предвидените учебни часове по действащата нормативна уредба.

Предметите от цикъл *Философия (Психология и Логика, Етика и Право, Философия)* целят да ориентират ученика в отношенията му към себе си, към другите и към света и съдействат за неговото самоопределяне като автономна личност и свободен гражданин.

Като част от задължителната подготовка и в рамките на предметния цикъл, обучението по *Философия* е насочено главно към осмисляне и определяне на светогледни нагласи през универсалността на човека и света.

Чрез изследване на алтернативни подходи и решения на учениците се дава възможност да търсят и избират мястото си в съвременния динамичен свят.

Въвеждайки учениците в универсална методология, обучението по *Философия* се ползва от резултатите на обучението по *Психология и Логика и Етика и Право*, като интегрира постиженията в личностното самопознание, критическото и творческото мислене и нравственото самоопределяне, за да изгради качествено нова всеобщност.

Извън предметния цикъл и по отношение на другите предмети от общообразователната подготовка обучението по *Философия* осъществява рефлексия върху универсалните основания на природните и хуманитарните науки, като създава методологически условия за решаване на теоретически и практически проблеми.

Курсът по *Философия* за XI клас е свързан с постигане на стандартите от I равнище на ядрото *Човекът и неговият свят* от Държавните образователни изисквания за учебното съдържание по *Философия*. Освен с тези стандарти обучението по *Философия* има отношение и към следните стандарти за учебно съдържание към Гражданско образование: 1. Разграничава основните социални групи и общности и коментира интересите и проблемите им; 2. Обяснява ролята на езика, религията и традициите за социална обвързаност и различия в обществото; 3. Ориентира се в източниците на противоречия между отделни етнически и религиозни общности; 4. Определя мястото си и проектира бъдещето си в икономическите отношения; 5. Демонстрира готовност да защитава своите „и на другите“ граждански права и отговорности.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ФИЛОСОФИЯ.

1. Да насърчава изследователския дух и оригиналността в мисленето, показвайки уникалната самоценност на интелектуалното усилие.

2. Да приобщава към ентузиазирано изучаване на частните науки, насочвайки мисълта към културните и екзистенциалните основания на познанието.

3. Да развива умения за проблематизиране на наличното, на всекидневния опит; да поема отговорност за познание, преобразуване, създаване, организиране на нов социален и житейски опит.

4. Да спомага за осмисляне чрез демократични ценности на гражданското общество.

5. Да формира граждански умения за активно участие в социалния живот.

III. Очаквани резултати.	IV. Учебно съдържание (теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки)				
	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебно съдържание	Очаквани резултати на ниво учебни програми	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия по теми	Контекст и дейности	Възможности за междупредметни връзки
Човекът и неговият свят	<p>Стандарт № 1. Разбира спецификата на човешкото съществуване</p> <ul style="list-style-type: none"> - разглежда човека като самосъздаващо се същество, - разграничава философски от нефилософски опит, - ориентира се в многообразието на отношенията философия - човек 	<p>1. Философия и човек</p> <ul style="list-style-type: none"> - анализира различни определения за човека, - разбира спецификата на философското отношение, - проблематизира човешкото съществуване, - аргументира решения за проблемни жизнено ситуации с помощта на философския опит 	<p>философия, опит, човек, съзнание, тяло, свобода</p>	<p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проблематизират различни видове опит; - анализират автентични философски текстове; 	<p>Етика и право: свобода, достойнство, съвест.</p> <p>Психология и логика: личност, мислене, мотиви, информация.</p> <p>История и цивилизация: хуманизъм, просвещение, суверенитет, реформация, европеизация, идентичност.</p> <p>Литература: чувствителност, съпреживяване, герси.</p>

	<p>2. Стандарт № 2. Разглежда реалността във възникване и развитие :</p> <p>осъзнава реалността в промяна, разграничава изменение и самоизменение.</p>	<p>2. Светът като преходност и вечност :</p> <ul style="list-style-type: none"> - съзнава единството в многообразието и самоизменението, - разбира спецификата на същността 	<p>небитие, битие, природа, време, самоизменение, причинност, Бог, метафизика</p>		<p>География и икономика: природни зони, глобалност, екологични проблеми, устойчиво развитие.</p>
	<p>3. Стандарт № 3. Демонстрира познание на различни методи на философско изследване :</p> <ul style="list-style-type: none"> - осъзнава условията за възможност и ограниченост на човешкото познание. - разбира приложимостта на основните философски методи . 	<p>3. Философското изследване :</p> <ul style="list-style-type: none"> - умее да проблематизира битийността, - умее да мисли от различни гледни точки, - създава хипотези и проверява валидността им . 	<p>познание, съмнение, истина, експеримент, практика, метод</p>	<ul style="list-style-type: none"> - аргументират позициите си; - правят обоснован избор; - зачитат аргументи различни от техните; 	<p>Математика: число, отношение, определеност, изводимост.</p> <p>Физика: парадигма, закон, детерминизъм, Вселена.</p> <p>Биология: човек, живот, метаболизъм.</p>
	<p>4. Стандарт №4. Ориентира се в отношенията между индивидуално, общностно и</p>	<p>4. Човек и общество</p> <ul style="list-style-type: none"> - разбира човешката индивидуалност като всеобщност, 	<p>език, общност, история, производство, култура.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - пишат философски есета; - анализират 	<p>Изкуства: стил, митология, модернизъм.</p>

	<p>универсално ;</p> <ul style="list-style-type: none"> - разпознава различни форми на отношението индивидуално-универсално, - познава спецификата на социалното . 	<ul style="list-style-type: none"> - осъзнава общностното като универсално и индивидуално, - разбира свободата и културата като индивидуализирана всеобщност . 	духовност, просперитет	съвместно проблемни ситуации;	проект, творчески колектив.
	<p>5. Стандарт № 5. Умее да разкрива, формулира и анализира философски идеи :</p> <ul style="list-style-type: none"> - разбира значението на идеите за философското изследване, - прилага мисленето от идеи за разбиране на жизнения си опит . 	<p>5. Рационалност :</p> <ul style="list-style-type: none"> - вижда в наличното (друг, различен) нов смисъл, - формулира принципи, - аргументира и защитава идейни позиции . 	мислене, въображение, принципи, смисъл, разум	<ul style="list-style-type: none"> - извличат философски идеи от нефилософски текстове, произведения на изкуството, културата, спорта и жизнени ситуации; 	Физическа култура и спорт: състезание, олимпиада, хармоничност, работоспособност, тренираност, адаптация, стрес, умора, възстановяване.
	<p>6. Стандарт № 6. Разбира значението на саморефлексията, изследването и творчеството :</p> <ul style="list-style-type: none"> - осъзнава ролята на философския опит за автономността и саморазвитието на личността . 	<p>6. Аз и философията .</p> <ul style="list-style-type: none"> - умее да се самопознава чрез философско осмисляне, - разбира значението на философията за самосъздаването, - осъзнава значимостта на философските осмисляния за самоизява. 	субект, мъдрост, творчество,	<ul style="list-style-type: none"> - работят в екип; - подготвят проекти 	Професионална подготовка: моделиране, пресектиране, конструиране, продукт.

V. СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ.

1. В съответствие с определените в учебното съдържание контекст и дейности на учениците трябва да се даде възможност, крайната оценка на техните постижения да се формира по следния начин:

около 1/3 – от участия в дискусии,

около 1/3 – от индивидуални или групови проекти,

около 1/3 – от есета или писмени отговори на въпроси и задачи.

2. При оценяване трябва да се има предвид водещата роля на уменията – интелектуални и практически. За тази цел учителят трябва да въвлече учениците в проблемни ситуации, да им дава възможност да се озадачават и на тази основа да формулират идеи и понятия.

3. Във връзка с отношения (ценностни ориентации и нагласи) обучението и оценяването по учебния предмет *Философия* не трябва да ограничава личната свобода на ученика и да се превръща в инструмент на идеологизация.

4. Оценяването на философски есета определя степента, в която те отговарят на следните основни показатели:

- Разбиране на темата/въпроса, на който е посветено есето;
- Познаване и анализ на философски аргументи за формулиране различни позиции по темата/въпроса, като се разграничават предпоставки и заключения;
- Представяне на оригинална лична позиция, която е логически обоснована.
- Познаване и правилно използване на философски понятия, като се посочват смисълът, който се влага в тях и връзката им с темата/въпроса на есето.
- Езикова култура, ясна логическа структура (тези и аргументи) и спазен стандарт за оформяне на текста.

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ФИЛОСОФИЯ – XI И XII КЛАС, ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

1. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ.

Учебната програма е предвидена за профилирана подготовка по учебния предмет *Философия* за XI и XII клас. В XI клас обучението се осъществява в задължителна и профилирана подготовка, а в XII клас само като профилирана подготовка.

Програмата обединява шест относително самостоятелни модула:

1. История на философията,
2. Философия на интеркултурността;
3. Световни религии;
4. Философия на изкуството;
5. Глобални проблеми на съвременността;
6. Философия на науката.

Модулът *История на философията* е задължителен в рамките на профилираната подготовка по предметния цикъл *Философия*. Останалите пет модула са избираеми и се изучават само след като са взети задължителните модули за профилирана подготовка от IX до XI клас. Всеки от шестте модула може да се използва отделно от другите и при непрофилирана подготовка в рамките на ЗНП.

МОДУЛ: ИСТОРИЯ НА ФИЛОСОФИЯТА

Обучението по модула *История на философията* се основава върху знанията, уменията и нагласите на учениците, получени в рамките на задължителната подготовка по *Философия*. Особено значими в това отношение са уменията и нагласите, свързани с историческия подход.

Обучението по този модул е постигане на стандартите от второ равнище на ядрото *Човекът и неговият свят* от Държавните образователни изисквания за учебно съдържание по *Философия*.

Модулът *История на философията* е ориентиран към знания, умения и нагласи, които са необходими за светогледна ориентация и адекватно поведение в глобализиращия се свят. Конструктивното отношение към исторически оформилите се различия в развитието на философията е съществен елемент на демократичното гражданство. В този смисъл модулът е свързан и с постигането на стандартите по *Гражданско образование*.

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ

1. В съответствие с определенияте в учебното съдържание контекст и дейности на учениците трябва да се даде възможност, крайната оценка на техните постижения да се формира по следния начин:

около 1/3 – от участия в дискусии;

около 1/3 – от индивидуални или групови проекти;

около 1/3 – от есета или писмени отговори на въпроси и задачи.

2. При оценяване трябва да се има предвид водещата роля на уменията – интелектуални и практически. За тази цел учителят трябва да въвлича учениците в проблемни ситуации, да им дава възможност да се озадачават и на тази основа да формулират идеи и понятия.

3. Във връзка с отношенията (ценностни ориентации и нагласи) обучението и оценяването не трябва да ограничава личната свобода на ученика и да се превръща в инструмент на идеологизация.

4. Оценяването на философски есета определя степените, в която те отговарят на следните основни показатели:

- Разбиране на темата/въпроса, на който е посветено есето;
- Познаване и анализ на философски аргументи за формулиране на различни позиции по темата/въпроса, като се разграничават предпоставки и заключения;
- Представяне на оригинална лична позиция, която е обоснована.
- Познаване на правилно използване на философски понятия, като се посочва смисълът, който се влага в тях и връзката им с темата/въпроса на есето.
- Езикова култура, ясна структура (тези и аргументи) и спазен стандарт за оформяне на текста.

модул история на философията

Ядра на УС	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми <i>Учениците трябва да усвоят:</i>	Основни нови понятия (по теми) (... <i>минимално</i> необходимия брой основни понятия..)	Контекст и дейности (за цяло ядро и/или за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки (От междудисциплинарен характер и връзки от прагматичен характер)
Ядро No. 4: Човекът и неговия свят	Второ равнище: Стандарт No. 5: Проследява основни философски проблеми в историческото им развитие :				
	- Познават основни философски концепции в историческото им развитие, представени чрез конкретни автори, - да могат да тълкуват ключови понятия и идеи от история на философията, - да умеят да свързват философския с частно-научния и всекидневния опит, - да създават философски текст.	1. Тема: Проблемът за битието : - да прави разлика между философския и теологичния смисъл на понятието за битие, - да разглежда битието с оглед на съществуващото и несъществуващото, - да различава типове онтологии, - да различава основни исторически разбирания за битието.	Теология, съществуване и несъществуване, битийна йерархия, Досократици, Платонизъм, Хегелианство, аналитична философия, екзистенциализъм, Томизъм, Феноменология.	На учениците се дава възможност да: - се запознаят с автентични текстове от история на философията, - обсъждат историческите основания за различните философски разбирания и проблематизират историко-философските идеи	Етика и право: Психология и логика История и цивилизация География и икономика Изкуства Физическа култура и спорт Физика Химия Биология Литература Професионална подготовка Математика и информатика
		2. Тема: Диалогът за познанието : - познава основни теории за истинност, - познава историческото развитие	Диалог, епистемология, категории, действителност, истинност, познавателни методи, емпиризъм,	- развиват самостоятелни интерпретации, - създават философски текст, - осмислят с философския опит съвременни научни и	

		на познанието, - разбира ролята на философските категории за осмисляне на действителността	рационализъм	социални проблеми, - ангажират общественото внимание с философска постановка на различни значими проблеми.	
		3. Тема: Философия и Бог : - различава религиозни и философски схващания за действителността, - разбира отношението между философията и религията в историята на философията, - интерпретира философски абсолютното	Теология, телеология, вяра, трансцендентност, есхатология, креационизъм, мистика		
		4. Тема: Смисъл на историята : - познава основните философски схващания за историческото развитие, - анализира философски ключови исторически събития, - проблематизира настоящето от разбиранията за бъдещето.	Историческа причинност, историческо събитие, либерализъм, тоталитаризъм, комунитаризъм, социално инженерство.		
		5. Тема: Смислът на живота : - познава историческото развитие на възгледите за жизнения смисъл, - философски интерпретира основни научни постижения в познанието на живота, - обосновава своите отговорности за смисъла на живота.	Мисия, стратегия, посветеност, жизнен цикъл, възпроизводство, демографски колапс, демографски взрив, лични постижения, семейство, благосъстояние		

МОДУЛ: ФИЛОСОФИЯ НА ИНТЕРКУЛТУРНОСТТА

Обучението по модула *Философия на интеркултурността* се основава върху знанията, уменията и нагласите на учениците, получени в рамките на задължителната подготовка по *Философия*. Особено значими в това отношение са уменията и нагласите, свързани с ролята на философията за разбиране на многообразието на културните реалности.

Обучението по този модул обезпечава постигането на стандартите от второ равнище на ядрото *Човекът и неговият свят* от Държавните образователни изисквания за учебно съдържание по *Философия*.

Модулът *Философия на интеркултурността* е ориентиран към знания, умения и нагласи, които са необходими за светогледна ориентация и адекватно поведение в глобализиращия се свят. Конструктивното отношение към културните различия е съществен елемент на демократичното гражданство. В този смисъл модулът е свързан и с постигането на стандартите по *Гражданско образование*.

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ

1. В съответствие с определените в учебното съдържание контекст и дейности на учениците трябва да се даде възможност, крайната оценка на техните постижения да се формира по следния начин:

около 1/3 – от участия в дискусии,

около 1/3 – от индивидуални или групови проекти,

около 1/3 – от есета или писмени отговори на въпроси и задачи.

2. При оценяване трябва да се има предвид водещата роля на уменията – интелектуални и практически. За тази цел учителят трябва да въвлече учениците в проблемни ситуации, да им дава възможност да се озадачават и на тази основа да формулират идеи и понятия.

3. Във връзка с отношенията (ценностни ориентации и нагласи) обучението и оценяването не трябва да ограничава личната свобода на ученика и да се превръща в инструмент на идеологизация.

4. Оценяването на философски есета определя степеня, в която те отговарят на следните основни показатели:

- Разбиране на темата/въпроса, на който е посветено есето;

- Познаване и анализ на философски аргументи за формулиране на различни позиции по темата/въпроса, като се разграничават предпоставки и заключения;

- Представяне на оригинална лична позиция, която е обоснована.

- Познаване и правилно използване на философски понятия, като се посочва смисълът, който се влага в тях и връзката им с темата/въпроса на есето.

Езикова култура, ясна структура (тези и аргументи) и спазен стандарт за оформяне на текста.

III. Очаквани резултати.		IV. Учебно съдържание (теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки)			
	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на УС	Очаквани резултати на ниво учебни програми	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия по теми	Контекст и дейности	Възможности за междупредметни връзки
Човекът и неговият свят	<p>Второ равнище Стандарт № 1. Разбира ценността на културните различия и осъзнава културната си идентичност:</p> <ul style="list-style-type: none"> - познава основни теории за идентичността в нейното отношение към културния плурализъм, разбира и оценява основанията за културно-различното поведение, отнася се саморефлексивно към своята идентичност с оглед универсалните основания на културата. 	<p>1. Културната идентичност-индивидуална и колективна</p> <ul style="list-style-type: none"> - познава комплексността на идентичността, - разбира спецификата на различни подходи към конструирането на културната идентичност, - осъзнава ценността на културната идентичност 	<p>идентичност, култура, ние и те</p>	<p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - използват проблематично различни видове опит, с акцент върху интеркултурното общуване, - анализират автентични философски текстове и <p>аргументират позициите си,</p>	<p>Етика и право: свобода, достойнство, съвест.</p> <p>Психология и логика: личност, мотиви, комуникативни умения, решаване на конфликти</p>

		<p>2. Културна идентичност и универсални ценности :</p> <ul style="list-style-type: none"> - познава и проблематизира универсални регулативи на социално поведение, - ориентира се в ценностния конфликт между индивидуализъм и колективизъм, - запознат е с различни механизми на идеологическа манипулация с либерални и комунитаристки ценности 	<p>либерализъм, комунитаризъм, общност, справедливост, благо, национализъм, глобализация</p>	<ul style="list-style-type: none"> - правят обоснован избор, - зачитат аргументи различни от техните, - пишат философски есета, 	<p>История и цивилизация: хуманизъм,</p>
		<p>3. Плурализъм на рационалностите</p> <ul style="list-style-type: none"> - разграничава типове рационалност в контекста на културните различия, - познава основни аргументи в полза на културния еволюционизъм и на културния релативизъм, 	<p>рационалност, културен еволюционизъм, културен релативизъм, модерна и традиционна култура, културна парадигма, несъизмеримост, непреводимост</p>	<ul style="list-style-type: none"> - анализират съвместно проблемни ситуации, - извличат философски идеи от нефилософски 	<p>просвещение, суверенитет, реформация, европеизация,</p> <p>География и икономика</p>
		<p>4. Разбиране и разбирателство</p> <ul style="list-style-type: none"> - осъзнава връзката между взаимност и универсалност, - притежава умения за разбиращо четене, - ориентира се в различните равнища на разбиране 	<p>диалог херменевтика, интеркултурна комуникация,</p>	<p>текстове, произведения на изкуството, културата, спорта и жизнени ситуации,</p>	<p>Литература: чувствителност, съпреживяване,</p>

		<p>5. Културна идентичност и гражданство :</p> <ul style="list-style-type: none"> • различава спецификата на гражданския подход към интеркултурните отношения, • познава основни механизми на гражданското общество за защита и развитие на културния плюрализъм, • осъзнава необходимостта от хармонизиране на културната идентичност и гражданската ангажираност, • познава възможностите на публичността за регулиране на интеркултурните отношения. 	<p>гражданство, власт, толерантност, индивидуални и колективни права, мултикултурализъм, публичност</p>	<ul style="list-style-type: none"> - работят в екип, - подготвят проекти 	<p>Изкуства: митология, модернизъм,</p>
--	--	---	---	--	---

МОДУЛ: СВЕТОВНИ РЕЛИГИИ

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ

Модулът по *Световни религии* в средната образователна степен вижда религиозното образование като необходим елемент на хуманитарното знание, което е призвано, както да помогне за изграждането на една цялостна светогледна и ценностна представа у младите хора, така и да осигури формирането на тяхното самоосъзнаване и идентичност като им даде възможност да интериоризират определен начин на мислене и светоусещане, философия, ценности, морал, поведение и култура. Теоретичните рамки на програмата, рефлектиращи върху вероученията и вероизповедта на световните религии, задават знанията за религиите, от една страна, във връзка с философията, етиката, правото и гражданското учение, а от друга – с културата, социалната действителност, екзистенцията, възпитанието, дейността и поведението на човека. Програмата извежда онези инвариантни идейни ядра от проблеми, теми, въпроси и техните отговори в теологичен, космологичен, антропологичен, аксиологичен и социологичен план, които независимо от своите исторически и смислови трансформации запазват непреходността и значимостта си за световната култура и цивилизация.

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

Курсът по *Световни религии* е адресиран към онези ученици, които проявяват интерес към религиозните идеи, учения и ценности. Модулът им предлага един *философско-етически* поглед върху религията като културен феномен. Съдържанието обхваща, както историческото възникване на религията, различните форми на дорелигиозния и религиозния опит, основните теоретични проблеми на науката за религията, така и фундаменталните идеи, учения и ценности, прокламирани от световните религии – будизъм, християнство и ислям – и тяхното място и значение за съвременната култура и цивилизация.

ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО

Общите цели на обучението по *Световни религии* са:

1. Учениците да усвоят знания за историческата поява и развитие на религията като културен феномен, световните религии и православната национална традиция.
2. Да съчетаят тези знания с философията, етиката, правото и гражданското учение.
3. Да се ориентират в религиозната проблематика, религиозните феномени и преживявания.
4. Да изградят своя светогледна и ценностна идентичност.
5. Да се научат да проявяват толерантност към другите християнски конфесии и инославни религии.
6. Да изградят у себе си превантивни средства срещу инвазията на сектите, новите религиозни култове и деструктивните групи.
7. Да се подготвят за пълноценна духовна и поведенческа интеграция в европейското културно пространство и световните общочовешки ценности.

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ

1. В съответствие с определените в учебното съдържание контекст и дейности на учениците трябва да се даде възможност, крайната оценка на техните постижения да се формира по следния начин:

около 1/3 – от участия в дискусии,

около 1/3 – от индивидуални или групови проекти,

около 1/3 – от есета или писмени отговори на въпроси и задачи.

2. При оценяване трябва да се има предвид водещата роля на уменията – интелектуални и практически. За тази цел учителят трябва да въвлече учениците в проблемни ситуации, да им дава възможност да се озадачават и на тази основа да формулират идеи и понятия.

3. Във връзка с отношенията (ценностни ориентации и нагласи) обучението и оценяването не трябва да ограничава личната свобода на ученика и да се превръща в инструмент на идеологизация.

4. Оценяването на философски есета определя степента, в която те отговарят на следните основни показатели:

- Разбиране на темата/въпроса, на който е посветено есето;
- Познаване и анализ на философски аргументи за формулиране на различни позиции по темата/въпроса, като се разграничават предпоставки и заключения;
- Представяне на оригинална лична позиция, която е обоснована.
- Познаване и правилно използване на философски понятия, като се посочва смисълът, който се влага в тях и връзката им с темата/въпроса на есето.
- Езикова култура, ясна структура (тези и аргументи) и спазен стандарт за оформяне на текста.

Ядро на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни понятия	Контекст и дейности	Междупредметни връзки
<p>Ядро № 1</p> <p>Религията – вяра, светоглед, ценности и начин на живот</p>	<ol style="list-style-type: none"> Знае основните дорелигиозни и религиозни форми на мисловния опит и поведение на човека Може да разпознава и обяснява вероопределящите и вероизповедните истини и ценности на световните и националните (народните) религии . 	<p>Тема 1.Светът на религията .</p> <ol style="list-style-type: none"> Знае основните етапи на развитие на дорелигиозните представи и преживявания и религиозния светоглед, култ, ритуали и обреди. Познава възгледи и теории за религията. <p>Тема 2.Религията в нейната история .</p> <ol style="list-style-type: none"> Ориентира се в основните идеи, учения и ценности в история на религиите. Умее да разпознава религиозни текстове, да ги анализира и извлича смисли. Може да обяснява смисъла на идиомите и понятията, с които си служи религиозното мислене. <p>Тема 3. Световните религии .</p> <ol style="list-style-type: none"> Познава основните национални (народни) и световни религии. Умее да открива и формулира в ученията на световните религии общочовешки ценности и различия в основни вероопределящи въпроси. Може да прави културни паралели между религиите и да сравнява прокламираните от тях истини, учения и ценности с идеите, ученията и ценностите във философията, етиката, правото и гражданското учение. Знае вероопределящите истини 	<p>мит, митология, религия, религиозни представи, религиозни преживявания, анимизъм, фетишизъм, тотемизъм, зооморфизъм, спиритуализъм, мистика, мистицизъм, политеизъм, монотеизъм боговдъхновеност теология, догматическо, богословие, Священо писание, Священо предание, национални (народни) религии, световни религии</p>	<p>На учениците трябва да се даде възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> анализират текстове с различни религиозни идеи, учения и ценности; усвоят обективни знания за историческата поява и развитие на религията като културен феномен и националното православно вероизповедание; дискутират върху религиозните идеи, учения и ценности; откриват връзки и формулират различия между религиозния светоглед и други светогледни визии; <p>– съчетаят знанията си за религиите със знанията по философия, етика, право и гражданско учение;</p> <p>- разпознават религиозни идеи и ценности в различните културни форми</p>	<p>философия, история, български език и литература, изобразително изкуство, музика</p>

		и авероизповедта на православното християнство.			
Ядро № 2 Религия и култура	<ol style="list-style-type: none"> 1. Разбира значимостта на религията за културата. 2. Умее да приема основанията на други религиозни идеи и да аргументира своята светогледна и ценностна културна идентичност. 	<p>Тема 3 Религия и култура</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава основни възгледи за отношенията между религия и култура. 2. Обяснява мястото, ролята и значението на религията в човешката култура и цивилизация. 3. Разбира значението на религията за формиране на светогледа, ценностната ориентация и поведението на човека. 4. Умее да отстоява своята светогледна и ценностна ориентация и националната си културна идентичност. <p>Тема 2 Религията в съвременния свят</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Умее да се ориентира в съвременните интеграционни духовни процеси. 2. Може да открива и анализира причините на конфликти на религиозна основа и проблеми в съвременния свят. 3. Познава основните идеи и механизми на зависимост на новите религиозни култове и деструктивните групи 	секуларизация, десекуларизация, религиозен фанатизъм, религиозен фундаментализъм, обскурантизъм, икуменизъм, сакрално, прсфанно, секта, ерес, нови култове, деструктивни групи, религиозна толерантност		

МОДУЛ: ФИЛОСОФИЯ НА ИЗКУСТВОТО

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ

Програмата по *Философия на изкуството* е насочена към философско естетическото осмисляне, преживяване и създаване на различни видове опит. Обучението по програмата интегрира познавателните, дейностните и личностните смисли на всички дисциплини от философския цикъл.

ЦЕЛИ:

- да актуализира естетическия вкус на учениците и да развива осъзнаването на естетическите ценности,
- да спомага за развитие на емоционалната интелигентност,
- да стимулира философско-естетическите рефлексии върху всекидневния опит,
- да развива потребности за естетически дейности,

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ

1. В съответствие с определените в учебното съдържание контекст и дейности на учениците трябва да се даде възможност, крайната оценка на техните постижения да се формира по следния начин:

около 1/3 – от участия в дискусии,

около 1/3 – от индивидуални или групови проекти,

около 1/3 – от есета или писмени отговори на въпроси и задачи.

2. При оценяване трябва да се има предвид водещата роля на уменията – интелектуални и практически. За тази цел учителят трябва да въвлича учениците в проблемни ситуации, да им дава възможност да се озадачават и на тази основа да формулират идеи и понятия.

3. Във връзка с отношенията (ценностни ориентации и нагласи) обучението и оценяването не трябва да ограничава личната свобода на ученика и да се превърне в инструмент на идеологизация.

4. Оценяването на философски есета определя степеня, в която те отговарят на следните основни показатели:

- Разбиране на темата/въпроса, на който е посветено есето;
- Познаване и анализ на философски аргументи за различни позиции по темата/въпроса, като се разграничават предпоставки и заключения;
- Представяне на оригинална лична позиция, която е обоснована.
- Познаване и правилно използване на философски понятия, като се посочва смисълът, който се влага в тях и връзката им с темата/въпроса на есето.
- Езикова култура, ясна структура (тези и аргументи) и ясен стандарт за оформяне на текста.

Ядра на учебно съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия	Контекст и дейности	Междупредметни връзки
<p>Ядро</p> <p>Човекът и неговият свят</p> <p><i>Второ равнище</i></p>	<p>Стандарт 3:</p> <p>Познава спецификата на красивото в изкуството ;</p> <p>- разбира спецификата на изкуството в контекста на системата на културата,</p>	<p>1. Светът на изкуството:</p> <p>- познава изкуството като процес на сътворяване и самоусъвършенстване</p> <p>- разбира отношението творец – творба,</p> <p>- анализира творчеството като възможност и действителност, универсалност и индивидуалност, вечност и преходност.</p>	<p>изкуство, естетика, хармония, мяра, творец, творчество, съдържание, форма, красиво, възвишено, трагично, комично, грозно, чудесно.</p>	<p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - философизират естетическия си опит, - отличават се в правене на изкуство, - анализират автентични текстове по философия на изкуството, - аргументират естетически позиции, - обосновават и развиват естетическия си вкус. 	<p><i>Литература:</i></p> <p>творчество, творец, образ, красиво, възвишено, трагично, грозно, комично.</p> <p><i>Психология:</i></p> <p>усещане, възприятие, представа, памет, въображение, чувства.</p>
	<p>- различава естетическите отношения в различните видове опит,</p>	<p>2. Естетическото отношение:</p> <ul style="list-style-type: none"> - познава спецификата на естетическите категории, - анализира основни философски възгледи и теории за естетическите категории - прилага 		<ul style="list-style-type: none"> - зачитат различни от техните естетически възгледи - пишат философски есета, - откриват естетически идеи в нефилософски текстове, произведения на изкуството, културата и житейския опит 	<p>психология на творчеството, потребности, личност.</p> <p><i>Логика:</i></p> <p>аргументация, обяснение.</p> <p><i>Етика:</i></p> <p>калскагатия</p>

		естетическите понятия и категории във взаимодействие при анализ на изкуството и феномени на жизнения си опит.			удоволствие, наслаждение,
	- разглежда въздействието на изкуството и естетическата дейност за развитието на човека, - оценява оличностяващия ефект на естетическата дейност.	3. Естетическо въздействие: - разбира основните функции на изкуството, - идентифицира проявлението им в различните видове опит, - изследва личния си опит през призмата на функциите на изкуството.	естетичност, хедонистичност, катарзисност, евристичност, елитарна култура, масова култура, кич, естетически вкус		<i>Изобразително изкуство:</i> изкуство, ситуация на виждане, комуникация. <i>Информационни технологии:</i> изкуство и технология. <i>Природни науки и математика:</i> хармония, симетрия, система.
	-валидизира взаимосвързката на философския с естетическия опит.	4. Изкуство и философия: - разбира спецификата на познание чрез образ в изкуството и чрез понятие във философията, - познава и прилага философски методи при анализа на творческия процес и произведения на изкуството, - разбира философските	образ, илюзия, модернизъм, постмодернизъм		<i>Спорт:</i> състезания, хармония, превъзможване, постижение, упоритост, търсене.

		<ul style="list-style-type: none"> - основания за особеностите в историческото и съвременното развитие на изкуството. 			
	-осъзнава изкуството като възможност за реализация на Аз-а.	<p>5. Изкуство и човек:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разбира и преживява творческите и естетическите измерения на опита си. - използва практическите възможности на различните видове изкуства за изразяване на собствени философски идеи, -- проследява и намира естетическото във философския си опит. 			

МОДУЛ:

ГЛОБАЛНИТЕ ПРОБЛЕМИ НА СЪВРЕМЕННОСТТА

Програмата е част от профилираното обучение по философия, въвеждащо в глобалните проблеми на съвременното развитие.

Целта на обучението е да се запознаят учениците с предизвикателствата на глобалността, да се развият умения за управление на развитието като се овладеят нагласи и средства за осъществяването му.

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ

1. В съответствие с определените в учебното съдържание контекст и дейности на учениците трябва да се даде възможност, крайната оценка на техните постижения да се формира по следния начин:

около 1/3 – от участия в дискусии,

около 1/3 – от индивидуални или групови проекти,

около 1/3 – от есета или писмени отговори на въпроси и задачи.

2. При оценяването трябва да се има предвид водещата роля на уменията – интелектуални и практически. За тази цел учителят трябва да въвежда учениците в проблемни ситуации, да им дава възможност да се озадачават и на тази основа да формулират идеи и понятия.

3. Във връзка с отношенията (ценностни ориентации и нагласи) обучението и оценяването не трябва да ограничава личната свобода на ученика и да се превръща в инструмент на идеологизация.

4. Оценяването на философски есета определя степента, в която те отговарят на следните основни показатели:

- Разбиране на темата/въпроса, на който е посветено есето;
- Познаване и анализ на философски аргументи за формулиране на различни позиции по темата/въпроса, като се разграничават предпоставки и заключения;
- Представяне на оригинална лична позиция, която е обоснована.
- Познаване и правилно използване на философски понятия, като се посочва смисълът, който се влага в тях и връзката им с темата/въпроса на есето.
- Езикова култура, ясна структура (тези и аргументи) и спазен стандарт за оформяне на текста.

Ядро на учебно съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Основни резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности (за цялото ядро и/или за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
Човекът и неговият свят	<p>Стандарт № 6.</p> <p>Съзнава заплахите за съществуване на човечеството и важността на неговото устойчиво развитие:</p> <ul style="list-style-type: none"> - познава творческите и производствените възможности на човечеството, - разбира заплахите за съществуването на обществото, - съзнава ролята на устойчивото икономическо развитие за постигането на траен мир и просперитет. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войната и мирът като проблеми на човешкото съществуване: <ul style="list-style-type: none"> - разбира ролята на войната и на мира за човешкото съществуване, - съзнава последиците от ядрената война за живота на човечеството, - познава отговорността на гражданското общество за проблемите на войната и мира. 2. Производствените ресурси и екологическата криза <ul style="list-style-type: none"> - разбира зависимостта на производството от природните ресурси, - познава възможностите на екосистемата за възпроизводство, - съзнава отговорността на гражданското общество за запазване на екологическата система. 3. Научните открития и отговорността на науката: <ul style="list-style-type: none"> - познава значението на науката за съвременната икономика, - разбира ролята на научните открития и възможността им да 	<p>война, мир, унищожение, ядрена катастрофа, замърсена околна среда, радиация, оръжия</p> <p>ресурси, екология, екосистема, възпроизводство, замърсяване,</p> <p>наука, научни открития, генетика, клониране.</p>	<p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - анализират значими събития от икономическото развитие и научните постижения, - развиват съображения, заемат позиции по значими проблеми на глобалните отношения, - пишат есета, - се организират за привличането на общественото мнение по важни за обществото глобални проблеми 	<p>физика,</p> <p>биология,</p> <p>география и икономика,</p> <p>история и цивилизация</p>

МОДУЛ: ФИЛОСОФИЯ НА НАУКАТА

Обучението по модула *Философия на науката* се основава върху знанията, уменията и нагласите на учениците, получени в рамките на задължителната подготовка по *Философия*. Особено значими в това отношение са уменията и нагласите, свързани с ролята на философията за разбиране на научното отношение към света.

Обучението по този модул обезпечава постигането на стандартите от второ равнище на ядрото *Човекът и неговият свят* от Държавните образователни изисквания за учебно съдържание по *Философия*.

Модулът *Философия на науката* е ориентиран към знания, умения и отношения, които са необходими за светогледна ориентация и адекватно поведение в сферата на научното познание и по-специално на природните и формалните науки. Философски саморефлексивната нагласа може да допринесе значително за повишаване качеството на научната дейност, за разрешаване на кризисни ситуации в науката – както в методологически, така и в нравствен аспект.

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ

1. В съответствие с определените в учебното съдържание контекст и дейности на учениците трябва да се даде възможност, крайната оценка на техните постижения да се формира по следния начин:

около 1/3 – от участия в дискусии,

около 1/3 – от индивидуални или групови проекти,

около 1/3 – от есета или писмени отговори на въпроси и задачи.

2. При оценяване трябва да се има предвид водещата роля на уменията – интелектуални и практически. За тази цел учителят трябва да въвлече учениците в проблемни ситуации, да им дава възможност да се озадачават и на тази основа да формулират идеи и понятия.

3. Във връзка с отношенията (ценностни ориентации и нагласи) обучението и оценяването не трябва да ограничава личната свобода на ученика и да се превръща в инструмент на идеологизация.

4. Оценяването на философски есета определя степента, в която те отговарят на следните основни показатели:

- Разбиране на темата/въпроса, на който е посветено есето;
- Познание и анализ на философски аргументи за формулиране на различни позиции по темата/въпроса, като се разграничават предпоставки и заключения;
- Представяне на оригинална лична позиция, която е обоснована.
- Познание и правилно използване на философски понятия, като се посочва смисълът, който се влага в тях и връзката им с темата/въпроса на есето.
- Езикова култура, ясна структура (тези и аргументи) и силен стандарт за оформяне на текста.

III. Очаквани резултати. IV. Учебно съдържание (теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки)					
	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебно съдържание	Очаквани резултати на ниво учебни програми	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия по теми	Контекст и дейности	Възможности за междупредметни връзки
4. Човекът и неговият свят (второ равнище)	<p>Стандарт № 2 Осмисля философски отношението човек природа.</p> <p>Очаквани резултати: 1. Познава рааликата на научното от другите видове отношение на човека към природата. 2. Ориентира се в различните етапи от развитието на науката 3. Идентифицира алтернативни методологии на научно изследване</p>	<p>Тема № 1. Видове отношение към природата.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Разграничава научното от: магическото, религиозното, художественото, философското, техническото отношение. - Разграничава теоретична от приложна наука. - Разграничава природни, формални, социални и хуманитарни науки. <p>Тема № 2. Антична наука.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Познава връзките Физика – “естествено движение” и Математика – “насилствено движение” в Античността 	<p>Инструментално действие, Комуникативно действие, Ценностна и обективна рационалност</p> <p>Космос Логос</p>	<p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изучават факти и събития от история на науката и културата. - съпоставят различни етапи от развитието на научното познание - идентифицират различни парадигми в историята на науката. - употребяват различни научни методи при изследване на факти и събития - анализират значението на науката за съвременното състояние на човека и 	<p>Учениците ползват постиженията на природните науки за философски анализ</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - Познава различни критерии за превъзходство в отношенията между алтернативни теории . <p>Тема № 5. Съвременната наука .</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ориентира се в дебата “обективност – конструираност на предмета на научното изследване” - Разбира ролята на виртуалността в съвременната наука . 	<p>Изследователска програма . Епистемологически анархизъм .</p> <p>Ценностна ориентация в науката Авторитет Доверие Институционална обусловеност на науката</p>		
--	--	---	---	--	--